

บทที่ 1

บทนำ

มูลเหตุของใจในการเลือกศึกษา

สภาพทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เปลี่ยนไปเร็วมากภายหลังที่สงครามเย็นสิ้นสุดลง ปัจจัยกำหนดชตากรรมอนาคตของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย สังคมและประชาชนเป็นผู้ได้รับการคุกคามโดยตรงในยุคที่ประเทศไร้พรมแดน ความมั่นคงของสังคมและประชาชนจึงเป็นความมั่นคงของประเทศ การจัดการกับปัญหาสังคมจึงยากที่ทุกฝ่ายจะละเลยมองข้าม เพราะปัญหาของประชาชนหลายปัญหาสะสมรอการปะทุของเหตุการณ์ ขณะเดียวกันก็กักร่อนสถาบันการเมืองการปกครองของชาติไปด้วย

ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ดำเนินไปภายในสังคม ทำให้สภาพปัญหาของสังคมไทยทวีความซับซ้อน และมีรูปแบบแปลกไปจากที่หน่วยงานของรัฐคุ้นเคย ระบบราชการซึ่งเป็นกลไกของรัฐจึงมีความจำเป็นต้องปรับตัวอย่างมาก เพื่อจะให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะรับมือกับปัญหาเหล่านั้น ขณะเดียวกันที่มีปัจจัยภายนอกที่เหนือการควบคุมเข้ามามีอิทธิพลกำหนดปัญหาของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเศรษฐกิจที่เผชิญภาวะการคืนรนอยู่รอด ในเวทีเศรษฐกิจโลกการค้าโลกส่งผลสู่การคืนรนอยู่รอดของชาวบ้านทั้งจากภาวะการถดถอยของธรรมชาติรวมทั้งการโถมเข้ามาของภัยใหม่ ๆ อันเนื่องจากการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากภาคเกษตรไปเป็นอุตสาหกรรมใหม่ บทบาทของรัฐและข้าราชการประจำ จึงต้องเปลี่ยนจากการที่เคยเป็นฝ่ายตั้งรับปัญหาต่าง ๆ ให้กลับเป็นฝ่ายรุกเข้าไปแก้ไขปัญหา

แนวความคิดและยุทธศาสตร์การทำงานของข้าราชการกรมประชาสงเคราะห์ในยุคของอธิบดีคนที่ 18 คือ ในห้วงปีงบประมาณ 2536 ได้ถูกทบทวนปรับเปลี่ยนอย่างขนานใหญ่ ภายใต้การกำกับดูแลของนายไสว พรหมณี อธิบดีคนนั้น

อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ คนที่ 18 เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ข้าราชการจะต้องมองปัญหาให้ตรงจุดตรงประเด็น ถึงเวลาแล้วที่ข้าราชการกรมประชาสงเคราะห์ จะต้องทบทวนแนวความคิดและยุทธศาสตร์เดิม ว่ามีส่วนที่ทำให้เกิดปัญหาในระบบใหญ่อย่างไร การขาดจิตสำนึก และไม่เข้าใจประชาชน ไม่ปรับตัว ไม่อ่อนน้อมต่อมตน หวงอำนาจคงความเป็นเจ้าขุนมูลนาย ต้องเลิกเสียให้หมด ถึงเวลาที่ข้าราชการกรมประชาสงเคราะห์ต้องมองเข้ามาที่ตัวเองว่ามีทัศนคติที่ถูกต้องในการทำงานเพื่อประชาชนหรือยัง

ในห้วงเวลา 1 ปี ในปีงบประมาณ 2536 ประวัติศาสตร์ของกรมประชาสงเคราะห์ได้ถูกบันทึกไว้ด้วยคำบรรยายในที่ประชุมสัมมนาต่าง ๆ ของอธิบดีคนที่ 18 ในรูปเล่มหนังสือ “ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการแก้ไขปัญหาสังคม” ทำให้ศึกษาค้นคว้าในภายหลังได้ว่าผู้บริหารกรมประชาสงเคราะห์ยุคนั้นวิเคราะห์ปัญหากำหนดนโยบาย กำหนดยุทธวิธีในการทำงานในยุคของท่านไว้น่าสนใจอย่างไร การศึกษาเรื่องนี้ลงลึกไปถึงประวัติแนวความคิดของท่านอธิบดีในยุคที่เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งได้บันทึกไว้ในหนังสือ “ทวนกระแส” และ “คนของราษฎร” ทำให้เห็นกระจ่างชัดยิ่งขึ้นว่า แนวความคิดและยุทธศาสตร์เหล่านั้นมีพัฒนาการมาอย่างไร

ห้วงเวลาปี 2536 แม้จะเป็นระยะสั้น ๆ เพียงปีเดียวเมื่อคิดถึงอายุ 57 ปี ของกรมประชาสงเคราะห์ แต่นับเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญ ของกรมประชาสงเคราะห์ที่จำเป็นที่จะต้องทบทวนศึกษาให้บ่อยครั้ง เพื่อทำความเข้าใจและพิสูจน์ความเป็นไปได้ของทางปฏิบัติในเวลาต่อมา และค้นหาสาเหตุอันเป็นอุปสรรคหรือปัจจัยของความเป็นไปเหล่านั้น และนั่นเป็นมูลเหตุจูงใจให้ศึกษาเรื่อง “แนวความคิดและยุทธศาสตร์ในการทำงานของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ : ศึกษาเฉพาะห้วงปี 2536

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำบันทึกไว้ในหนังสือรวมคำบรรยายและการอภิปรายของ นายไสว พรหมณี 3 เล่ม คือ “ทวนกระแส” “คนของราษฎร” และ “ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการแก้ไขปัญหาสังคม”
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารรายงานประจำปีของกรมประชาสงเคราะห์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ให้เห็นการกำหนดนโยบายและแผนงานด้านต่าง ๆ ของกรมประชาสงเคราะห์ในยุคสมัยต่าง ๆ

ขอบเขตการศึกษาและการนำเสนอ

การศึกษาเรื่องนี้ต้องการค้นคว้า รวบรวม ทบทวน สาธะเกี่ยวกับแนวความคิดและยุทธศาสตร์ในการทำงานของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ในห้วงปี 2536 การนำเสนอจะเห็นภาพรวมของความคิดของอธิบดี ที่มาของความคิดก่อนหน้าที่จะมาเป็นอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ (แสดงไว้ในภาคผนวก) และแนวคิดเฉพาะกลุ่มงานที่สำคัญ โดยอาศัยเอกสารต่าง ๆ เป็นแหล่งข้อมูลและที่สำคัญอาศัยข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ในตำแหน่งหน้าที่ของผู้ศึกษาที่ได้ทำงานร่วมกับอธิบดีคนที่ 18 ในห้วงเวลาดังกล่าว และในสองปีสุดท้ายในชีวิตราชการของท่านอธิบดีที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. การศึกษาอย่างวิเคราะห์ แนวความคิดและยุทธศาสตร์ที่มีข้อมูลเป็นเอกสารชัดเจน ทำให้ได้ประเด็นที่กระฉ่างแจ้งสำหรับผู้ปฏิบัติงานในกรมประชาสงเคราะห์นำไปกำหนดนโยบายและแผนงานได้ถูกทิศทาง และประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับก็จะตามมา

2. การทำงานของผู้ตรวจราชการกรม ทั้งในภารกิจปกติและภารกิจพิเศษเรามักจะพบว่าข้าราชการที่ขาดจิตสำนึก ขาดทัศนคติที่ถูกต้องในการทำงานเพื่อประชาชน มักมีส่วนทำให้เกิดปัญหาในระบบการบริหาร และซ้ำร้ายไปอีกหากข้าราชการเหล่านั้นไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเอง ทั้งในเรื่องความรู้ ความสามารถประสบการณ์ และภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในที่สุดข้าราชการจะขัดแย้งกับประชาชน

การชุมนุมเรียกร้องของราษฎรซึ่งเราถือว่าเป็นผลผลิตของระบอบประชาธิปไตย ปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งเกิดจากท่าทีและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฉะนั้นการเลือกหัวเวลาปี 2536 มาศึกษาแนวความคิดและยุทธศาสตร์ การทำงานของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ และชี้ให้เห็นความมุ่งมั่นในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการกรมประชาสงเคราะห์ในการทำงานเพื่อประชาชน ย่อมเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจโดยเฉพาะ หากข้าราชการกรมประชาสงเคราะห์ ได้ทบทวนศึกษาสิ่งที่เอกสารฉบับนี้นำเสนอ และขยายผลไปเป็นการปฏิบัติเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่าจะลดภาระของสำนักผู้ตรวจราชการกรม ในการตรวจราชการกรณีพิเศษลงได้เป็นอันมาก

บทที่ 2

กรมประชาสงเคราะห์ในอดีตและปัจจุบัน

ประวัติและวิวัฒนาการงานประชาสงเคราะห์

จากการศึกษาพบว่างานประชาสงเคราะห์ได้มีการริเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแล้ว โดยครั้งนั้นราชการได้จัดสรรการช่วยเหลือประชาชนที่ ตกทุกข์ ได้ยากกรณีต่าง ๆ แต่ไม่ปรากฏชัดว่า ได้ใช้วิธีการอย่างไรบ้างในการช่วยเหลือ ผู้เดือดร้อนตราบนจนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ประมาณ พ.ศ.2475 ในรัชสมัยพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นสมัยที่ได้รับการ ปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอย่าง ขนานใหญ่ รวมทั้งได้มีการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา การสาธารณสุข และการ- สงเคราะห์ประชาชนในหลายแขนง ทั้งนี้เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์พระ ประมุขของชาติไทยสมัยนั้น ทรงตระหนักว่า การที่จะจรรโลงส่งเสริมประเทศชาติให้รุ่งเรืองก้าวหน้าต่อไปได้นั้นจะต้องช่วยให้อาณาประชาราษฎร์ได้มีความรู้และอยู่ดีมีสุข โดยทั่ว กันเสียก่อน ในสมัยนั้นได้มีการตรากฎหมายที่สำคัญออกใช้หลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติ ดัดสันดาน คนจรจัดและคนที่เคยต้องโทษหลายครั้ง ร.ศ.127 ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายปก ครองคุมประพฤติดูแลความเป็นอยู่และจัดที่พำนักให้แก่คนจรจัดและที่เเคยต้องโทษหลาย ครั้ง

ต่อมาสังคมไทย เจริญก้าวหน้าและสภาพสังคมขยายตัวกว้างขวางออกไป เป็นลำดับ ปัญหาสังคมต่าง ๆ ก็ได้ขยายตัวตามไปด้วย จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยได้ เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2475 แล้ว รัฐบาลได้ปรับปรุงด้านสงเคราะห์ประชาชนให้ทันกับ ความจำเป็นขึ้นตามลำดับ ๆ ผนฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรม ประชาสงเคราะห์ เป็นคนแรก ส่วนราชการของกรมประชาสงเคราะห์ในขณะนั้นประกอบด้วย 6 กอง 22 แผนก มีจำนวน เจ้าหน้าที่ทั้งสิ้น 109 คน ใช้งบประมาณ ในปี 2483 ประมาณ 44,356 บาท หน้าที่สำคัญของกรมประชาสงเคราะห์ ในครั้งนั้นมี 3 ประการ คือ

1. การช่วยเหลือในด้านอาชีพ ได้แก่ การช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนยากจน ให้มีโอกาสสร้างตัว ยกฐานะความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น โดยการช่วยเหลือให้เข้าอยู่อาศัยประกอบอาชีพสร้างตัวในนิคมสร้างตนเองดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพ เช่น การฝึกอาชีพ และจัดหางาน เป็นต้น

2. การช่วยเหลือในเรื่องที่อยู่อาศัย ได้แก่ การช่วยเหลือในด้านให้คำแนะนำแบบแปลน และการก่อสร้างที่อยู่อาศัย

3. การส่งเสริมสุขภาพอนามัย ได้แก่ จิตใจ และการให้ความช่วยเหลือแนะนำ ในเรื่องสุขภาพอนามัย การกินอยู่และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สำคัญที่สุดในประวัติ และวิวัฒนาการของงานประชาสงเคราะห์ในประเทศไทย คือการริเริ่มงานประชาสงเคราะห์แนวใหม่ตามหลักการสังคมสงเคราะห์สากลในสมัยที่ศาสตราจารย์ปกรณ์ อังศุสิงห์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ ระหว่าง พ.ศ.2494-2506 ตลอดระยะเวลา 12 ปี นี้ได้มีการวางรากฐานของงานประชาสงเคราะห์ให้เข้ามาตรฐานสากล มีการจัดส่งข้าราชการไปศึกษาดูงานต่างประเทศ และให้นักวิชาการต่าง ๆ เข้าร่วมงานประชาสงเคราะห์

ต่อจากนั้น นายสุวรรณ รื่นยศ อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์คนต่อมาได้ริเริ่มงานใหม่ ตลอดจนปรับปรุงและขยายงานประชาสงเคราะห์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งในด้านวิชาการและการบริหารงานตามแนวนโยบายที่ศาสตราจารย์ปกรณ์ อังศุสิงห์ ให้วางรากฐานไว้ นอกจากนี้ยังได้มีการขยายงานประชาสงเคราะห์ออกไปถึงมือประชาชนอย่างทั่วถึง โดยการจัดตั้งที่ทำการประชาสงเคราะห์จังหวัด เพื่อทำหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนในท้องที่จังหวัดนั้น ๆ นับได้ว่าบุคคลทั้ง 2 ท่าน ได้เป็นผู้วางรากฐานของงานประชาสงเคราะห์แนวใหม่ไว้อย่างมั่นคงและอธิบดีคนต่อ ๆ มา ก็ได้มีการสืบทอดนโยบายและหลักการสังคมสงเคราะห์ดังกล่าวตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ⁽¹⁾

⁽¹⁾ กองวิชาการ กรมประชาสงเคราะห์, "การประชาสงเคราะห์ 50 ปี กรมประชาสงเคราะห์", บริษัทเฮลโล่ การพิมพ์ (1988) จำกัด, กรุงเทพฯ, พ.ศ.2533, หน้า 16 - 17 - 18.

**ทำเนียบรายนาม
อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์**

.....

คนที่ 1	จอมพล ป.พิบูลสงคราม
1 กันยายน 2483 - 18 ธันวาคม 2483
คนที่ 2	พลตรีกำน จ้างงภูมิเวท
19 ธันวาคม 2483 - 28 กุมภาพันธ์ 2487
คนที่ 3	นายสะพรัง เทพหัสดิน ณ อยุธยา
11 มีนาคม 2487 - 18 ตุลาคม 2487
คนที่ 4	ร.อ.พระพนมมทรานุรักษ์
19 ตุลาคม 2487 - 22 พฤษภาคม 2489
คนที่ 5	พล.ต.หม่อมทวีวงศ์ ถวัลย์ศักดิ์
23 พฤษภาคม 2489 - 17 มกราคม 2490
คนที่ 6	นายเชื้อ พิทักษากร
18 มกราคม 2490 - 12 เมษายน 2493
คนที่ 7	นายทวี แรงขำ
13 เมษายน 2493 - 24 กุมภาพันธ์ 2494
คนที่ 8	นายปกรณ์ อังศุสิงห์
20 มีนาคม 2494 - 14 กรกฎาคม 2506
คนที่ 9	นายสุวรรณ รื่นยศ
15 กรกฎาคม 2506 - 30 กันยายน 2514
คนที่ 10	นายเทียน อิชกุล
1 ตุลาคม 2514 - 16 พฤศจิกายน 2517
คนที่ 11	นายอร่าม สุทธะพินทุ
16 พฤศจิกายน 2517 - 23 เมษายน 2519

- คนที่ 12 นายประพจน์ เรขะรุจิ
24 เมษายน 2519 - 14 พฤษภาคม 2522
- คนที่ 13 นายชลอ ธรรมศิริ
15 พฤษภาคม 2522 - 27 กุมภาพันธ์ 2524
- คนที่ 14 นางเรณู โชติติลล
29 กุมภาพันธ์ 2524 - 30 กันยายน 2524
- คนที่ 15 นายประมุต จันทรวงศ์
1 ตุลาคม 2524 - 30 กันยายน 2530
- คนที่ 16 นายชัยยา พูนศิริวงศ์
1 ตุลาคม 2530 - 30 กันยายน 2532
- คนที่ 17 นางสมศรี กันธมาลา
1 ตุลาคม 2532 - 30 กันยายน 2535
- คนที่ 18 นายไสว พรหมณี
1 ตุลาคม 2535 - 30 กันยายน 2536
- คนที่ 19 นายทวีป ทวีพาณิชย์
1 ตุลาคม 2536 - 30 กันยายน 2537
- คนที่ 20 นายอำพล สิงห์โกวิท
1 ตุลาคม 2537 - ปัจจุบัน

บทที่ 3

แนวความคิดและยุทธศาสตร์ในการทำงานของอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ : ศึกษาเฉพาะห้วงปี 2536

ประวัติแนวความคิดของอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

กรมประชาสัมพันธ์ ในปี พ.ศ. 2540 นับเป็นปีที่ 57 พัฒนาการของแนวความคิดในการให้บริการประชาชนและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาสังคม อาจแบ่งยุคสมัยได้ 3 ยุค ซึ่งแต่ละยุคสะท้อนวิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับสูงของกรมได้เป็นอย่างดี

ยุคเริ่มต้น

พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวงกรม (ฉบับที่ 9) ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2483 กำหนดให้มีกรมประชาสัมพันธ์ขึ้น ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ความมุ่งหมายในการจัดตั้ง กรมประชาสัมพันธ์ ของ รัฐบาลสมัยนั้นซึ่งมี ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายที่จะให้กรมนี้ดำเนินการส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชนให้มีการอยู่ดีกินดี ประกอบอาชีพมีรายได้เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวตามควรแก่อัตรา และโดยที่ ฯพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม มีความห่วงใยในสวัสดิการของประชาชนและมีความสนใจงานของกรมประชาสัมพันธ์เป็นพิเศษ จึงได้เข้าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์เป็นคนแรก แนวคิดและหลักการในการจัดองค์กรบริหารงานประชาสัมพันธ์ในสมัยเริ่มแรกจึงยึดถือนโยบายและจุดมุ่งหมายของรัฐบาลเป็นหลัก กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การจัดองค์กร บริหารงานประชาสัมพันธ์ในสมัยนั้นได้แบ่งงานที่รับผิดชอบเพื่อสนองตอบในด้านปัจจัย 4 ของประชาชน คือ กองบริโภค สงเคราะห์ ทำหน้าที่ทางการส่งเสริมให้ประชาชนบริโภคอาหาร ตามหลักโภชนาการ กองเคหะสถานสงเคราะห์ ทำหน้าที่จัดสร้างที่อยู่อาศัยให้ประชาชนเช่าในราคาถูกทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ก็จัดนิคมสร้างตนเอง ให้ประชาชนมีที่ดินทำกินและ

อยู่อาศัยเป็นของตนเอง กองชีวะสงเคราะห์ ทำหน้าที่ทางด้านนันทนาการ และส่งเสริมสุขภาพจิตให้แก่ประชาชน กองอาชีพสงเคราะห์ ทำหน้าที่ในด้านการส่งเสริมอาชีพการสงวนอาชีพบางอย่างไว้สำหรับคนไทยโดยเฉพาะ รวมทั้งการฝึกอาชีพและการให้การสงเคราะห์ด้านเงินทุน สำหรับประกอบอาชีพของประชาชนที่ยากจนขัดสนทุนรอน กองอุปโภคสงเคราะห์ ทำหน้าที่ทางด้าน การส่งเสริมการแต่งกายเครื่องใช้สอยและเครื่องมือประกอบอาชีพ กับมีสำนักงานเลขานุการกรม ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางที่ให้บริการแก่กองต่าง ๆ จึงนับว่า การจัดองค์กรบริหารงานประชาสงเคราะห์ในอดีตหรือในระยะเริ่มแรกนั้น มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ในยุคสมัยนั้น ซึ่งมีปัญหาสังคมไม่มาก และมีประชากรเพียง 18 ล้านคน

ยุคกลาง

ระยะต้นในระหว่างปี พ.ศ. 2494 - 2506 ในสมัยศาสตราจารย์ปรกรณ์ อังศุสิงห์ เป็นอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักการจากการสงเคราะห์ประชาชนตามหลักปัจจัย 4 มาเป็นการสงเคราะห์ประชาชนตามหลักการสังคมสงเคราะห์สากลในสมัยที่ศาสตราจารย์ปรกรณ์ ในยุคนี้ได้ถือการช่วยเหลือประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลัก 7 ประการ ตามเครื่องหมาย ฤๅษี 7 ตนหรือ “สัตปฤๅษี” คือ

- 1) การสงเคราะห์เด็ก
- 2) การสงเคราะห์ครอบครัว
- 3) การสงเคราะห์การอาชีพ
- 4) การสงเคราะห์เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

5) การสงเคราะห์กรรมกร

6) การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

7) การสงเคราะห์คนทุพพลภาพและคนชรา

การจัดองค์กรบริหารงานประชาสงเคราะห์ในยุคที่กล่าวนี้ ก็จะแบ่งออกเป็น กองและแผนกต่าง ๆ ตามลักษณะของการให้บริการสงเคราะห์แก่บุคคลกลุ่มเป้าหมาย ดังกล่าวแล้วข้างต้น

ระยะต่อมาเป็นห้วงเวลาที่มีการจัดตั้ง ปรับปรุงและการแยกส่วนออกไปขยายงาน กระทั่งในที่สุดก็มีรูปแบบการเป็นกองต่าง ๆ ในปัจจุบัน คือการจัดส่วนราชการในครั้งนั้นอาจ กล่าวได้ว่าเป็นรากฐานของการเริ่มงานประชาสงเคราะห์ที่ได้เติบโตและขยายจนเป็นกรมประชาสงเคราะห์ในปัจจุบัน และเป็นที่มาของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจบางแห่งในขณะนี้ ดังนี้ คือ

1. สำนักงานเลขานุการกรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานในสำนักงานและการเงิน โดยในปี พ.ศ.2483 มีเพียง 3 แผนก คือ แผนกสารบรรณ แผนกคลังและแผนกเบ็ดเตล็ด ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาและมีการแยกออกมาเป็นกองต่าง ๆ ในปัจจุบัน คือ

1.1 กองวิชาการ จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2495 เดิมใช้ชื่อ กองวิชาการสังคม

1.2 กองคลัง จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2499

1.3 กองสงเคราะห์ผู้ประสบภัย จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2502 เดิมชื่อ กองบรรเทาและสงเคราะห์ผู้ประสบภัยซึ่งได้โอนงานบางส่วนมาจากกรมป้องกันสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยมาด้วย

1.4 กองการเจ้าหน้าที่ จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2513

2. กองเคหะสถานสงเคราะห์ ตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2485 มีบทบาท หน้าที่เกี่ยวกับการจัดที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน ได้แก่ การจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง การส่งเสริมให้ประชาชนมีบ้านของตนเอง การช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อย การส่งเสริมการจัดตั้งหมู่บ้านชนบท โดยภารกิจนี้ได้ขยายการดำเนินงานไปอย่างกว้างขวาง ปรากฏเป็นหน่วยงานของกรมประชาสงเคราะห์และรัฐวิสาหกิจในปัจจุบัน คือ

2.1 การเคหะแห่งชาติ จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2518 โดยได้แยกส่วนหนึ่งของกองเคหะสถานสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ ไปรวมกับสำนักงานอาคารสงเคราะห์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และสำนักงานปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม กรุงเทพมหานคร โดยมีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ

2.2 กองแบบแผนและสำรวจเดิมเป็นกองเคหะสถานสงเคราะห์ เมื่อแยกส่วนหนึ่งไปรวมกับการเคหะแห่งชาติแล้วก็ได้ปรับปรุงเป็นกองแบบแผนและสำรวจมาจนปัจจุบัน

2.3 กองนิคมสร้างตนเองได้แยกงานออกจากกองเคหะสถานสงเคราะห์ เมื่อปี พ.ศ.2495 ใช้ชื่อว่ากองจัดสรรที่ดิน ต่อมาในปี พ.ศ.2496เปลี่ยนชื่อเป็น กองนิคมสร้างตนเอง

2.4 กองสงเคราะห์ชาวเขาเดิมเป็นงานหนึ่งในกองนิคมสร้างตนเองและได้แยกออกมาเป็นกองเมื่อปี พ.ศ.2505

2.5 สถาบันวิจัยชาวเขา เป็นงานส่วนหนึ่งของกองสงเคราะห์ชาวเขา แยกเป็นหน่วยงานระดับกอง เมื่อปี พ.ศ. 2527

3. กองอาชีพสงเคราะห์และกองชีวะสงเคราะห์ โดยกองอาชีพสงเคราะห์ เน้นบทบาทในเรื่องการส่งเสริมอาชีพ เช่น การจัดหาและแนะนำงานอาชีพให้แก่กสิกรใน ถูคูว่างจากงานกสิกรรม พัฒนาการศึกษาของกรรมกร การให้ความช่วยเหลือประชาชนในการจำหน่ายผลผลิต และการส่งเสริมให้ประชาชนมีสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ส่วนกองชีวะสงเคราะห์ มีบทบาทด้านการศึกษาค้นคว้าเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม การส่งเสริมงานรื่นเริงและงานอดิเรก การพัฒนาจิตใจ การสงเคราะห์ครอบครัว การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนในการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งต่อมาหน่วยงานทั้งสองดังกล่าวได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมยิ่งขึ้น และเป็นที่มาของส่วนราชการระดับกรมและกองต่าง ๆ ดังนี้

3.1 กรมแรงงาน แรกเริ่มมีฐานะเป็นระดับกอง ต่อมาขยายเป็นส่วนแรงงานและแยกออกจากกรมประชาสงเคราะห์เมื่อปี พ.ศ.2513

3.2 กองสัมมาอาชีพสงเคราะห์ เดิมเป็นงานส่วนหนึ่งของกองอาชีพสงเคราะห์และกองนิคมสร้างตนเอง โดยจัดตั้งเป็นกองสัมมาอาชีพสงเคราะห์ เมื่อปี พ.ศ.2498

3.3 กองบริการชุมชน แยกเป็นกองเมื่อปี พ.ศ.2495 เดิมชื่อ กองทัศนศึกษานามัย เปลี่ยนชื่อเป็นกองบริการชุมชน เมื่อปี พ.ศ.2505

4. กองอนาตาสงเคราะห์ มีหน้าที่ให้การช่วยเหลือแก่คนไร้อาชีพ และ
ขาดที่พึ่ง เป็นที่มาของกองต่าง ๆ ดังนี้

4.1 กองสวัสดิการสงเคราะห์ จัดตั้งเป็นกองเมื่อปี พ.ศ.2495

4.2 กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น จัดตั้งเป็นกองเมื่อปี พ.ศ.2495
เดิมใช้ชื่อเป็นการศึกษาชาติสงเคราะห์ เปลี่ยนชื่อเป็นกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น
เมื่อปี พ.ศ.2502

4.3 สำนักงานธรรมาสงเคราะห์ แยกออกจากกองสวัสดิการสงเคราะห์เมื่อปี
พ.ศ.2517

นอกจากหน่วยงานและส่วนราชการต่าง ๆ ที่ได้มีการวิวัฒนาการมาจนเป็น
กรมประชาสงเคราะห์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีหน่วยงานที่ย้ายมาสังกัดกรมประชา-
สงเคราะห์ในภายหลังคือ กองความมั่นคงแห่งสังคมซึ่งได้รับโอนงานกองวิชาการ กรม
ประกันสังคมมาสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ เมื่อปี พ.ศ.2502⁽²⁾

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี เป็นยุคของอริยดิสุวรรณ รื่นยศ ซึ่งก่อนหน้านั้นเป็น
รองอธิบดี อยู่ในสมัชชานาปกรณ อังคสุสิงห์ อยู่ 3 ปี ไปเป็นอธิบดีกรมราชทัณฑ์ แล้วกลับ
มาสร้างงานให้กรมประชาสงเคราะห์ 8 ปี ติดต่อกัน ในยุคนี้เริ่มมีที่ทำการประชาสงเคราะห์
จังหวัดเกิดขึ้นในสมัยของท่าน นอกเหนือจากความคิดริเริ่มอีกมากมาย

⁽²⁾ กองวิชาการ กรมประชาสงเคราะห์, อ้างแล้วใน (1) , หน้า 21.

ยุคปัจจุบัน

ในปัจจุบัน หลังจากมีการปรับปรุงการจัดองค์กรบริหารงานประชาสงเคราะห์ครั้งล่าสุด และการปรับปรุงโครงสร้างของกรมประชาสงเคราะห์ ตามการจัดทำแผนอัตรากำลัง 3 ปีครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 แล้วอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดและหลักการในการจัดองค์กรบริหารงานประชาสงเคราะห์ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ได้ยึดถือกลุ่มงานที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนมหาดไทยแม่บท และแผนประชาสงเคราะห์แม่บท เป็นหลัก คือ

1) กลุ่มงานด้านบริการสงเคราะห์ และฟื้นฟูความสามารถ ทำหน้าที่ให้การสงเคราะห์บุคคลบางประเภทที่ถูกทอดทิ้งไม่สามารถช่วยตนเองได้ คือ เด็กและบุคคลวัยรุ่น คนไร้ที่พึ่ง (ขอทาน) คนชรา หญิงโสเภณี คนพิการ รวมทั้งการสงเคราะห์ ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ นอกจากการสงเคราะห์ แล้วได้ให้การฝึกอาชีพ ฟื้นฟูปรับสภาพ ให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี สามารถช่วยเหลือตนเองได้ไม่เป็นปัญหาภาระแก่สังคมต่อไป ซึ่งมีการจัดองค์กรบริหารงานด้านนี้ คือ

- (1) กองสงเคราะห์เด็กและบุคคล วัยรุ่น
- (2) กองสวัสดิการสงเคราะห์
- (3) กองสัมมนาอาชีพสงเคราะห์
- (4) กองสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

2) กลุ่มงานด้านพัฒนาทำหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนไม่มีที่ทำกินให้มีถิ่นฐานสำหรับประกอบอาชีพมีที่อยู่อาศัยมีรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัวและพัฒนาให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตสูงขึ้นอันเป็นการป้องกันมิให้กลายสภาพเป็นผู้เดือดร้อนช่วยเหลือตนเองไม่ได้รวมถึงการพัฒนาสงเคราะห์ชาวเขาให้มีที่อยู่ที่ทำกินถาวรมีอาชีพและความเป็นอยู่ในสังคมดีขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาความมั่นคงของชาติด้วย ซึ่งมีการจัดองค์กรบริหารประชาสงเคราะห์ด้านนี้คือ

(1) กองนิคมสร้างตนเอง

(2) กองสงเคราะห์ชาวเขา

3) กลุ่มงานด้านส่งเสริมและป้องกัน ทำหน้าที่ป้องกัน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะวิชาการ โดยการศึกษาค้นคว้า สำรวจ วิจัยปัญหาสังคมต่าง ๆ เพื่อเสนอมาตรการป้องกัน การแก้ไขและเพื่อกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการทางด้านสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นงานด้านให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาคอบครัวส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมของชุมชน ส่งเสริมงานอาชีพนิกงสงเคราะห์และส่งเสริมองค์การสังคมสงเคราะห์เอกชน ให้เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสงเคราะห์แก่งานประชาสงเคราะห์ของรัฐ การจัดองค์กรบริหารงานประชาสงเคราะห์ด้านนี้คือ

(1) กองวิชาการ

(2) สถาบันวิจัยชาวเขา

(3) กองบริการชุมชน

(4) กองความมั่นคงแห่งสังคม

(5) กองการสังคมสงเคราะห์เอกชน

4) กลุ่มงานด้านการบริหาร ทั่วไป ทำหน้าที่ให้บริการสนับสนุน งานของ กองต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว มีการจัดองค์กรบริหารงานด้านนี้คือ

(1) สำนักงานเลขานุการกรม

(2) กองการเจ้าหน้าที่

(3) กองคลัง

(4) กองฝึกอบรม

นอกจากนี้ ยังมีที่ทำการประชาสงเคราะห์ 75 จังหวัด และประชาสงเคราะห์ อำเภออีก 31 แห่งกับสถานธนาถุเคราะห์ 27 แห่ง

ตลอดระยะเวลา 57 ปี ที่ผ่านมากกรมประชาสงเคราะห์ได้พยายามปรับปรุง รั้ง รักษาขยายงานให้กว้างขวาง เพื่อให้ทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุนิวัตดุประสงค์ ตามนโยบายการบำบัดทุกข์ ตลอดจนส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ดี สามารถพัฒนาตนเองและดำรงชีพอยู่ได้โดยไม่เป็นภาระของ สังคม

ในห้วงเวลานี้มีอธิบดีที่ฝากแนวความคิดและผลงานเด่น ๆ ไว้หลายท่าน เช่น ในห้วงเวลาปี พ.ศ.2522-2524 ท่านอธิบดี ชลอ ธรรมศิริ ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและ กองฝึกอบรมขึ้นเพื่อพัฒนาบุคลากรของกรมให้ได้มาตรฐาน

คุณหญิงสมศรี กัณฐมาลา อธิบดีหญิงคนที่สองของกรม ระหว่างปี พ.ศ. 2532-2535 เพราะก่อนหน้านี้เป็นรองอธิบดี 4 ปี ฉะนั้นในระยะเวลา 3 ปีเต็ม คุณหญิงไม่เสียเวลาศึกษาคน ศึกษางานเลยแม้แต่แต่น้อย เป็นยุคที่อธิบดีพูดถึงปัญหาสังคมอย่างนักบริหารงานสังคมสงเคราะห์ที่เข้าใจวิธีการทางสังคมสงเคราะห์

“เรื่องการแก้ปัญหาสังคม มันไม่ใช่แก้ที่ผลจากตัวปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว เราแก้ตรงผลมันไม่พอ ต้องลงไปแก้เหตุที่ทำให้เกิดผล คือตรงไหน ต้องใช้เวลา คน ประสพการณ์ ใช้หลาย ๆ อย่างหลาย ๆ ด้าน เช่น ไฟไหม้มักลองเตยเราคว้างไปแจกเงิน คนละหมื่น คนละสามพันคงไม่พอ เราต้องแก้ไขอีกมากกว่า เพราะอะไรเขาถึงไม่ยอมไปจากพื้นที่ ...”⁽³⁾

อธิบดีคนที่ 18 นายไสว พราหมณี เป็นอธิบดีที่ผสมผสานคุณสมบัติของ อธิบดีที่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักปกครองกับกลุ่มนักสังคมสงเคราะห์ ด้วยวุฒิทางการศึกษาทั้ง รัฐศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ ทำให้มีความเข้าใจความรู้จริงในแนวปฏิบัติของวิชาชีพ สังคมสงเคราะห์ กับความเข้าใจปัญหาสังคมถึงรากเหง้าของปัญหาในระดับครึ่งเรือนชนบท จากประสบการณ์ปกครอง ฉะนั้น 1 พ.ศ. 2536 ปีเต็มที่กรมประชาสงเคราะห์ อธิบดีไสว ทำงานเปลี่ยนทัศนคติคนประชาสงเคราะห์ อย่างแน่นอนนัก ความเข้มข้นเป็นประการใดจะได้กล่าวในบทต่อไป

อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ คนที่ 18 นายไสว พราหมณี

เกิดเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2478 ภูมิลำเนา เป็นคนจังหวัดเพชรบุรี บิดาชื่อนายเขียน มารดาชื่อนางสาย คู่สมรสชื่อนางพวงเพชร พราหมณี

⁽³⁾ กองวิชาการ กรมประชาสงเคราะห์ “การประชาสงเคราะห์”, บริษัท เสด็จโล่การพิมพ์ (1988) จำกัด, กรุงเทพมหานคร, พ.ศ. 2535, หน้า 26.

ประวัติการศึกษา

นายไสว พราหมณี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ.2501 และ 2510 ตามลำดับ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ.2502 ล่าสุดในปี 2536 ได้รับพระราชทานปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติการรับราชการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2504

- ปลัดอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
- นายอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
- นายอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
- ผู้อำนวยการกองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง
- ปลัดจังหวัดนครราชสีมา
- รองผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง
- รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา
- ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม

- ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา
- รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
- อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
- ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระหว่างรับราชการ นายไสว พรหมณี ได้รับเชิญไปศึกษาดูงานและเป็นผู้แทนประเทศไทย ไปนำเสนอผลงานการพัฒนาชนบทยังต่างประเทศหลายครั้ง เช่น ประเทศยูโกสลาเวีย สวิตเซอร์แลนด์ สหรัฐ-อเมริกา อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพราะเกียรติประวัติและผลงานการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนผลงานทางวิชาการ ซึ่ง นายไสว พรหมณี ได้สร้างไว้เป็นจำนวนมาก เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

แนวความคิดและยุทธศาสตร์ในการทำงาน

อธิบดี ไสว พรหมณี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ คนที่ 18 ใช้เวลาส่วนใหญ่ในสมัยของท่านสร้างทัศนคติใหม่ให้กับข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์ด้วยการประชุมสัมมนา ปลูกฝังแนวความคิดและยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาสังคม ชี้นำทิศทางของงานสวัสดิการสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้ถ่ายทอดออกมาด้วยช่องทางของการบรรยาย การนำประชุมสัมมนาในที่ต่าง ๆ ตลอดระยะเวลา 1 ปี ห้วงปี พ.ศ. 2536 ข้าราชการระดับ หัวหน้าฝ่ายทุกกองในส่วนกลาง ผู้นำหน่วยงานในภูมิภาคทุกระดับจนถึงระดับอำเภอ ได้รับการถ่ายทอดแนวคิดจากอธิบดีถ้วนหน้า ประเด็นต่าง ๆ ของแนวคิดและยุทธศาสตร์อาจแบ่งเป็นกลุ่มงาน ได้ดังนี้

1. งานสถานสงเคราะห์

สถานสงเคราะห์จะต้องทบทวนบทบาทของตนควรเป็นจุดคัดกรองผู้รับฯ แยกส่วนที่จะพัฒนาให้ออกจากสถานสงเคราะห์ ไปสู่สังคมปกติอย่างมีศักดิ์ศรี และแยกส่วนใดจะต้องดูแลไปจนจุดจบของชีวิต⁽⁴⁾

ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ ควรทำงานภายใต้ปรัชญาสังคมสงเคราะห์ที่มุ่งไปที่การพึ่งพาตนเองของผู้รับบริการสงเคราะห์ และทำสถานสงเคราะห์ให้เปิด เปิดใจให้ รู้สึกว่า สถานสงเคราะห์เป็นของประชาชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส หรือผู้รับบริการที่เข้ามาแล้ว จะต้องออกไป ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ต้องเป็นผู้บริหาร เป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นนักสังคมสงเคราะห์ จะต้องพัฒนาระบบข้อมูลและทำสถานสงเคราะห์ให้เปิด คือแต่ละต้องได้

2. ประชาสงเคราะห์อำเภอ แนวความคิดคือ “เราคงจะต้องยื่นทั้งหู ทั้งตา ทั้งปากและแขนขาออกไปในสังคม ยื่นมือไปคลำปัญหาในหมู่บ้านว่าเป็นอย่างไร ยื่นสายตา ออกไปดูในหมู่บ้านว่าเป็นอย่างไร เงี่ยหูแนบพื้นดินว่าปัญหาสังคมนั้นเป็นอย่างไร”⁽⁵⁾ ซึ่งเป็นการทำงานเชิงรุกและเริ่มจับปัญหาประชาชน จากข้างล่างขึ้นมาข้างบน

ยุทธศาสตร์ของอธิบดีคนที่ 18 บ่งบอกว่า “กระบวนการของการบริหารราชการแผ่นดิน จุดแตกหักอยู่ที่อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน แต่บ้านเมืองเรามองจุดแตกหักอยู่ที่ส่วนกลาง คนที่บริการใกล้ชิดราษฎรมากที่สุดของระบบราชการก็คือพวกอำเภอเท่านั้น ราษฎรจะไม่ศรัทธาข้าราชการก็อยู่ตรงนั้นราษฎรจะรัก จะแก้ความทุกข์ยากของราษฎรก็อยู่ที่เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ”⁽⁶⁾

⁽⁴⁾ ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, “ชีวิตและงาน ไสว พรหมณี”, โรงพิมพ์กรมการศาสนา, กรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่ 1, พ.ศ.2538, หน้า 106.

⁽⁵⁾ ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, อ้างแล้ว (4), หน้า 77.

⁽⁶⁾ ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, อ้างแล้ว (4), หน้า 112 - 113.

3. ประชาสงเคราะห์จังหวัด แนวความคิดที่อริบดีคนที่ 18 มองงานประชาสงเคราะห์มุมมองกว้างครอบคลุมงานด้านสวัสดิการสังคม ที่ระบุงานสำคัญ 7 เรื่องคือ การจัดความยากจน (เพิ่มรายได้) การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาทางสาธารณสุข การพักผ่อนหย่อนใจหรือนันทนาการ การจัดที่อยู่อาศัย ความมั่นคงของครอบครัว (ครอบครัวผาสุก) และการบริการทางสังคมหรือสังคมสงเคราะห์

อริบดี ไสว เชื่อว่า จุดหมายสำคัญ สำคัญสำนึก หรือมโนธรรมสำนึกของข้าราชการนั้นสร้างยาก แต่มีมหาศาลในกรมประชาสงเคราะห์ ถ้าใช้พลังของคน 10,000 กว่าคนที่มียุอยู่ เคลื่อนไหว งานสวัสดิการสังคมจะสามารถเคลื่อนไหวได้เร็วมาก

วิธีทำงานต้องมองสังคมในภาพรวม ภาพในอดีต ภาพปัจจุบัน และความหมายภาพอนาคต หรือปัญหาในอนาคตว่า จะเกิดอะไร สร้างภาวะผู้นำ มีสติปัญญา มีระบบข้อมูลสู่การคาดหมายสังคมและปฏิบัติลงให้ลึกถึงชาวบ้าน

ความคาดหวังของอริบดีกรมประชาสงเคราะห์คนที่ 18 หวังให้กรมประชาสงเคราะห์เป็นแกนนำงานสวัสดิการสังคม และเมื่อกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเกิดขึ้น กรมประชาสงเคราะห์จะเปลี่ยนโลกสวัสดิการสังคมของประเทศไทยตั้งแต่นั้น

4. งานนิคมสร้างตนเอง จุดเน้นของแนวความคิดในการทำงานนิคมสร้างตนเอง ผู้ปกครองนิคมฯ ต้องทำ คือเข้าไปหาประชาชนด้วยตนเอง “ความยากจนไม่ได้เกิดที่ธนาคาร การด้อยการศึกษา หรือความไม่รู้ คงไม่เกิดที่โรงเรียน” เป็นตัวอย่างที่ยกขึ้นเพื่อนำผู้ปกครองนิคมฯ เดินเข้าไปหาราษฎร

ยุทธศาสตร์ที่มอบให้ผู้ปกครองนิคมสร้างตนเอง ทบทวนและนำไปปฏิบัติ อย่างที่ไม่เคยมีวิธีทำกันใดในระยหลังซึ่งนำคือ ให้เปิดนิคมสร้างตนเอง และเป็นตัวอย่าง การพัฒนาสถาบันครอบครัว ยกกระดับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในนิคมให้ดีกว่า พื้นที่รอบเขตนิคม สำหรับผู้ด้อยโอกาสในนิคมให้ดูแลให้อยู่ในหมู่บ้านก่อน สถาน สงเคราะห์ให้เป็นสถานที่สุดท้ายที่จะส่งเขาไป ขอให้เขาอยู่กับหมู่บ้านอยู่กับครอบครัวอย่าง อบอุ่น

5. งานด้านชาวเขา แนวความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ท่านอธิบดี ให้แนวทางว่า “คนกับป่าอยู่กันได้” แต่ต้องมีแนวทางเป็นรูปธรรมชัดเจน นอกจากนั้น ปัญหาเรื่องขาดสารอาหารและเอดส์ เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องทำมากกว่าการประกวดธิดาคอย หรือกีฬาชาวเขา ท่านเห็นว่าแทนที่จะทำเรื่องเหล่านั้นเปลี่ยนมาเป็นจัดการแข่งขันกินปลา เค็มจะได้ประโยชน์มากกว่า

ยุทธศาสตร์ในการทำงานท่านให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สอดคล้องกับ ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมประเพณี และที่เน้นอย่างให้ความสำคัญคือ องค์กรท้องถิ่น และโครงสร้างอำนาจของท้องถิ่น คือ นายอำเภอ และหัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด รวมทั้งองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับชาวเขา เพราะถือว่าเป็นกุญแจไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน

6. ปัญหาโสเภณี แนวความคิดของอธิบดีสมัยที่ 18 เห็นว่า อาชีพโสเภณี น่า อับอาย ทำลายภาพพจน์ของประเทศ จึงมีนโยบายแก้ไขปัญหาโสเภณี และปราบปรามอย่าง จริงจังเพื่อให้โสเภณีเด็กหมดไปให้ได้

ยุทธศาสตร์ในเรื่องนี้ เริ่มที่ครอบครัวเป็นหลัก “ไปดูชีวิตความเป็นอยู่ของ ครอบครัวเขา ของคนรอบ ๆ ข้าง คนในสังคมต่าง ๆ ดูอารมณ์ความรู้สึกของเขา ดูว่าเพราะ เหตุใดเขาถึงไปประกอบอาชีพเช่นนั้น เมื่อรู้ต้นเหตุเราจะ ได้ป้องกันและแก้ไขเพื่อไม่ให้ กลับไปอีก”

พยายามสกัดกั้นไม่ให้เยาวชนสตรีในชนบทเห็นอาชีพขายบริการเป็นอาชีพที่ดีงาม และสิ่งที่รัฐควรทำคือ ขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปอีก 3 ปี ในพื้นที่ที่มีการส่งเด็กมาเป็นโสเภณี และหลักสูตรขยายนี้ ควรเป็นหลักสูตรด้านอาชีพ ครอบครัวควรมีการพัฒนา คำนึงมาให้สังคมรังเกียจอาชีพโสเภณี พร้อมกับณรงค์ป้องกันไม่ให้มีโสเภณี โดยเสริมรายได้ให้กับคนในชนบท ข้าราชการในท้องถิ่นต้องเข้ามาให้คำปรึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่นด้วย

7. ยุทธศาสตร์เชิงรุกกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวความคิดเรื่องนี้เริ่มที่การกระตุ้นให้มองปัญหาสังคมไทย และท่านอธิบดีเห็นว่าถ้าเราไม่เริ่มจากกรมประชาสงเคราะห์ เรื่องสวัสดิการสังคมคงไม่มีกรมไหนเขาเริ่ม ประเด็นแรกที่หยิบยกขึ้นมาให้ความสำคัญคือ เมื่อมองไปข้างหน้า อำนาจความรู้ อำนาจปัญญา และการรับรู้ข่าวสาร เป็นเรื่องของสิทธิที่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยพึงมี และจะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในอนาคต

ดังนั้น ภารกิจของกรมประชาสงเคราะห์ จะต้องกำหนดให้เป็นภารกิจเชิงรุก และถึงเวลาแล้วที่จะพูดถึงงานเชิงรุกในเรื่องสวัสดิการสังคม มากกว่าเรื่องการสงเคราะห์ฝ่ายเดียว

ยุทธศาสตร์เชิงรุกของอธิบดี มีในขณะที่สังคมเปลี่ยนไปเร็วจึงต้องรีบพัฒนาความรู้ ปัญญาของข้าราชการให้รับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงให้ได้ และกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ คือ ข้าราชการระดับหัวหน้าฝ่ายในกองต่าง ๆ เพราะหัวหน้าฝ่ายเป็นคลังสมองคลังปัญญาของกอง

กิจกรรมเชิงรุกที่มุ่งให้เกิดการกระจาย ครอบคลุมและเข้าถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมในสมัยของอธิบดี คนที่ 18 มีดังนี้

- 1) โครงการจัดทำตัวชี้วัดผู้ด้อยโอกาสในสังคม
- 2) โครงการสถานสงเคราะห์เปิด
- 3) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในชนบท
- 4) โครงการนักรับบริหารประสานชุมชน
- 5) โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีในชนบท
- 6) โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- 7) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้รับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์
- 8) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้รับการสงเคราะห์นอกสถานสงเคราะห์
- 9) โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนบนพื้นที่สูง

8. กรมประชาสงเคราะห์ในกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ คนที่ 18 ได้ให้แนวทางในอนาคตที่จะมาถึงในปีงบประมาณปี 2537 ซึ่งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้รับการสถาปนาขึ้น และกรมจะไปสังกัดในกระทรวงแห่งนี้ “ปี 2536 เป็นปีที่เปิดขอบฟ้าใหม่ของงานสวัสดิการสังคม ในปี 2537 เมื่อเป็นกระทรวงใหม่ต้องทำใจแยกออกมาจากกระทรวงมหาดไทย

ให้ได้ มองไปข้างหน้าเชื่อมกันให้สนิทระหว่างแรงงานและสวัสดิการสังคม ต้องมองให้ เห็นว่าเมื่อคนในวัยแรงงานไปทำงานต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ ครอบครัวของเขาจะต้อง มั่นคงตามหลักสวัสดิการสังคม กรมประชาสงเคราะห์ เป็นกรมว่าด้วยเรื่องสวัสดิการสังคม ภารกิจต่อไปต้องเข้าไปสู่เรื่องของสวัสดิการสังคม ซึ่งกว้างไกลลึกซึ้ง ในปี 2537 ซึ่งเป็นปี ที่มีทิศทางเชิงรุกในงานสวัสดิการสังคมทั้งสิ้น ภาพรวมจะเป็นการนำภารกิจด้านการแก้ ปัญหาสังคมออกไปสู่การบริการ โดยใช้หน่วยงานของกรมในพื้นที่เป็นศูนย์กลาง เรียกว่า “สถานสงเคราะห์เปิด” ใช้วิธีป้องกันปัญหา ทำงานเชิงรุกเพื่อชุมชน กรมประชา สงเคราะห์ จะประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนอย่างสนิทแน่นแฟ้น เราไม่ปฏิเสธที่เขา จะรับภารกิจการทำงานกับเด็ก สตรี คนชรา หรือคนพิการ แต่กลับภูมิใจว่าสามารถทำให้ เขาแก้ปัญหาสังคม และช่วยกันพยุงหรือแก้ปัญหาสังคมต่าง ๆ ปัญหาสังคมนั้นมีมากขึ้น กว่ากรมประชาสงเคราะห์จะรับได้คนเดียว นอกจากนี้การรักษาสิทธิของผู้ด้อยโอกาสเป็น หน้าที่ของข้าราชการกรมประชาสงเคราะห์ จะต้องรับทุกข์ของประชาชน เรียกร้องสิทธิ แทนประชาชน ให้เขาอยู่อย่างมีเกียรติเสมอหน้าและอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ระบบรัฐจะก้าวหน้า ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความศรัทธาที่ประชาชนมีต่องานของกรมประชาสงเคราะห์⁽⁷⁾

เครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ คนที่ 18 นำมาใช้ ในการสร้างความเป็นหนึ่งขึ้นไปในหมู่ข้าราชการในกรมประชาสงเคราะห์ คือ การ สัมมนาภายใต้ระบบ A.I.C

A = Appreciation ความพึงพอใจ

I = Influence สามารถชักชวนให้มีความเห็นในทางเดียว

C = Control การติดตามงาน

⁽⁷⁾ ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, อ้างแล้วใน (4), หน้า 95 - 96.

สาเหตุที่ท่านอธิบดีทำเรื่องนี้เพราะไม่ต้องการให้กรมกรมเดียวมีอธิบดีอยู่ถึง 20 กว่าคน และนอกจากการสัมมนา A.I.C. แล้ว ในปี 2536 ปราบฎว่ามีการสัมมนาปรับทิศทางแนวความคิดและทัศนคติข้าราชการ เพื่อพัฒนาแนวทางดำเนินงานประชาสงเคราะห์ 10 ครั้ง ผู้เข้าสัมมนาเป็นผู้บริหารทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อทบทวนและปรับแนวทางดำเนินงาน ให้สามารถสนองความต้องการของประชาชน ตามนโยบายของรัฐบาล และสถานการณ์ของปัญหา ⁽⁸⁾ ที่สำคัญคือ เท่ากับได้เตรียมการให้พร้อมที่จะเข้าร่วมในสังกัดใหม่ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

วิเคราะห์แนวความคิดและยุทธศาสตร์

แนวความคิดและยุทธศาสตร์ 8 ประเด็นที่ยกมาแต่ด้านอาจนำมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่คิดเช่นนั้น รวมทั้งภูมิหลังของอธิบดี ซึ่งเชื่อมโยงให้เห็นที่มาของแนวความคิดและยุทธศาสตร์และผลสรุปที่กระทบต่อกรมประชาสงเคราะห์ และประชาชน

1. แนวคิดและยุทธศาสตร์ในงานสถานสงเคราะห์

ประเด็นที่ต้องการให้ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ทำงานมุ่งไปที่การพึ่งพาตนเองของผู้รับการสงเคราะห์ เป็นพื้นฐานทั่วไปที่บ่มจิตทางสังคมสงเคราะห์รู้จักกันดีว่าหลักของการสังคมสงเคราะห์นั้นเน้นให้ผู้รับฯ พึ่งพาตนเองในที่สุด ที่แปลกไป คือ อธิบดีที่ผ่านมากคนแล้วคนเล่าที่ข้ามจากกรมอื่นในกระทรวงมหาดไทยมา น้อยคนนักจะเข้าถึงปรัชญาข้อนี้ แต่อธิบดี ไสว พราหมณี เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีปริญญาสังคมสงเคราะห์อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากปริญญาทางรัฐศาสตร์ จึงไม่แปลกที่เขาจะมีแนวคิดและยุทธศาสตร์ในแนวทางนี้

⁽⁸⁾ กองวิชาการ กรมประชาสงเคราะห์, รายงานประจำปี 2536, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, พ.ศ.2532, หน้า 74.

ประเด็นที่ให้ผู้รับการสงเคราะห์เข้ามาในสถานสงเคราะห์แล้วต้องออกไป เป็นการชี้เป้าให้ผู้ปกครองตื่นตัวในการเร่งการทำงานให้เห็นผลเป็นรูปธรรม เป็นการกระตุ้นให้ทำงานโดยกำหนดวัตถุประสงค์ ไม่ใช่ทำงานไปเรื่อย ๆ ยุทธศาสตร์นี้ปลูกเร้างานที่จำเจและมีสภาพหม่นหมองมานานปี ตื่นตัวกระฉับกระเฉงขึ้น ผลที่ได้คือบริการที่ให้กับผู้รับการสงเคราะห์ ได้พัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ที่สำคัญผู้ปกครองมีความรู้สึกทำงานที่เขาทำอยู่นั้น ทำหายขึ้นกว่าเก่า

ผลกระทบที่เป็นรูปธรรมต่อแนวความคิดนี้ก็คือด้วยการที่ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เป็นหัวใจของกรมประชาสงเคราะห์ เป็นภาพลักษณ์ที่ประชาชนมองงานของกรมเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด แนวความคิดที่ให้ผู้ปกครองฯ ทำงานในทิศทาง “ให้ความรัก ให้ปัญญา” เป็นจุดเน้นที่ชี้ชัดถึงการทำงาน ภายใต้ปรัชญาสังคมสงเคราะห์ที่มุ่งไปที่การพึ่งพาตนเองของผู้รับการสงเคราะห์ นอกจากนั้น ยังบ่งบอกอย่างเป็นรูปธรรมว่า สถานสงเคราะห์จะต้องทบทวนบทบาทของตน การเป็นจุดคัดกรองผู้รับฯ แยกส่วนที่จะพัฒนาให้ออกจากสถานสงเคราะห์ไปสู่สังคมปกติอย่างมีศักดิ์ศรี และแยกส่วนใดจะต้องดูแลไปจนจบของชีวิต แต่ขั้นการปฏิบัติงาน ผู้ปกครองฯ จะต้องกระทำในกรอบความคิดที่กำหนดไว้คือ “ให้ความรัก และให้ปัญญา”

ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ 72 แห่งเป็นอย่างน้อย รับแนวความคิดไปปฏิบัติกับผู้รับการสงเคราะห์ที่เป็นเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และคนเร่ร่อนกว่าหมื่นคน ด้วยงบประมาณร้อยละ 40 ของกรมประชาสงเคราะห์

2. แนวคิดและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับประชาสงเคราะห์อำเภอ

อริบดี ไสว พรหมณี ให้ความสำคัญต่องานประชาสงเคราะห์อำเภอ “ประชาสงเคราะห์อำเภอใกล้ขีดราษฎร รู้ปัญหาราษฎร ประชาสงเคราะห์อำเภอมีความสำคัญยิ่งกว่าอริบดี เพราะอยู่ใกล้กับราษฎรสามารถรับปัญหาของราษฎรมาวินิจฉัย

พิจารณาเพื่อตัดสินใจปัญหา ดังนั้นต้องรู้งานของทุกกองในกรมประชาสงเคราะห์ สำคัญที่สุดคือ ต้องรู้งานประชาชน รู้ปัญหาของประชาชน เราต้องหาคนที่ดีที่สุดไปอยู่ตรงนั้น ไมอย่างนั้น งานประชาสงเคราะห์จะไม่สามารถแก้ปัญหาของประชาชนได้” จนถึงที่สุดอธิบดีไสวเชื่อว่ากระบวนการบริหารราชการแผ่นดิน จุดแตกหักอยู่ที่อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน

ไม่น่าแปลกใจต่อแนวคิดและความเชื่อมั่นในจุดนี้ ทั้งนี้เพราะประสบการณ์จากปลัดอำเภอ ในปี 2504 กระทั่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ในปี 2528 ถึง 2533 บอกอธิบดีไสว ถึงความสำคัญของบุคลากรในพื้นที่ ว่าเป็นกำลังหลักในการเอาชนะความยากจนและปัญหาสังคมทั้งหมด

การรุกเข้าไปในหมู่บ้านตำบล โดยใช้ประชาสงเคราะห์อำเภอเป็นผู้ปฏิบัติ เพื่อรับปัญหาของประชาชนถึงในหมู่บ้านแทนที่จะให้เข้ามาถึงกรม มุ่งกระจายงานออกไปสู่หมู่บ้าน เป็นยุทธวิธีที่จะส่งความผาสุกไปยังประชาชนให้ทั่วถึง ความเป็นนักปกครองโดยสะสมมาแต่รับราชการ เป็นเหตุหลักเช่นเดียวกันกับนักปกครองที่มีชื่อเสียงท่านอื่น ๆ มักจะมีทัศนในแนวเดียวกัน ตัวอย่างวิธีคิดของ อนันต์ อนันตกุล พอจะเทียบเคียงได้ คือ “การปฏิบัติราชการที่มีปัญหาวันวายอยู่ทุกวันนี้ก็คือเราไม่รู้ว่าจะจดหมายปลายทางของเราอยู่ตรงไหนกันแน่.....เราต้องพยายามเข้าใจว่า แท้ที่จริงแล้วการบริหารราชการนั้นเมื่อเป้าหมายใหญ่เขาต้องการความผาสุกของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความเจริญก้าวหน้าของชุมชน ของท้องถิ่น ของประเทศ จึงถือเป็นข้อตกลงเป็นเรื่องที่ทุกคนปฏิเสธไม่ได้ ถ้าใครไปทำอย่างอื่น ก็ถือว่าผิดไปจากแนวทาง ผิดไปจากหลักการ ที่สุดก็จะเกิดปัญหา.....”

วิธีคิดของนักปกครอง มักจะขึ้นตรงจุดเดียวกัน คือ ประชาชน ความผาสุกของประชาชน ฉะนั้นการวางน้ำหนักให้ประชาสงเคราะห์อำเภอ จึงดูเหมือนเป็นธรรมชาติของอธิบดีที่มาจากสายปกครอง ซึ่งถ้าสานต่อแนวคิดสำเร็จ เชื่อได้ว่าการประสานงานในระดับท้องถิ่น น่าจะเข้าระบบและการทำงานแก้ปัญหาสังคมของกรมประชาสงเคราะห์ น่าจะมีผลเป็นรูปธรรม

๗
๒๒.๐๑.๖

เลขเรียกหนังสือ.....	๕ ๓๑๕ ๖ ๒๕๔๐
เลขทะเบียน.....	๕๕๗๗
วันที่.....	๗ ส.ค. ๒๕๔๕

แนวความคิดและยุทธศาสตร์ในการเข้าให้ถึง รู้ให้จริง ในเรื่องของชาวบ้าน และให้ความสำคัญกับหน่วยของประชาสงเคราะห์ ในระดับอำเภอหมู่บ้าน เป็นก้าวที่สอง นับจากอริบตี ปกรณ์ อังสุสิงห์ อริบตี คนที่ 8 เสนอกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมประชาสงเคราะห์ พ.ศ. 2499 ให้มีราชการบริหารส่วนภูมิภาค “ประชาสงเคราะห์จังหวัด” ขึ้น

แนวความคิดนี้จะได้รับการสนับสนุนในเมืองต้นอย่างไรสุดแล้วแต่ แต่เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2540 ที่ผ่านมา คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งมี นายโกศล พลกุล รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้ประชุมกันแล้วมีมติเห็นชอบต่อเค้าโครงแผนแม่บทการปฏิรูประบบราชการ โดยมีหลักการ 2 ประการ คือ ปรับบทบาทขนาด องค์กรภาครัฐ และปรับปรุงระบบการทำงานขององค์กรภาครัฐ

พิจารณาหลักการที่ 1 ปรับบทบาท ขนาดองค์กรภาครัฐ ที่มีต่อการประกอบกิจการของภาคเอกชน ลดบทบาทของรัฐในฐานะผู้ดำเนินการในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาเป็นผู้ประกอบการ ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ และกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น

“ประสบการณ์ของนักปกครองที่คลุกคลีกับประชาชนถึงรากถึงแก่นของปัญหา ผมยืนยันได้ เพราะผมรู้จักคุณไสวมาตั้งแต่ดำรงตำแหน่งปลัดจังหวัดนครราชสีมา เมื่อปี 2523 คุณไสวรับราชการด้วยความก้าวหน้ามาโดยลำดับ เป็นรองผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เป็นรองปลัดกระทรวงมหาดไทย และเป็นปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในที่สุด ตำแหน่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ล้วนแต่มีภาระในการบริหารและมีความรับผิดชอบสูงมาก แต่ไม่ว่างานเหล่านั้น จะมาก จะยาก จะลำบากและจะเหน็ดเหนื่อยอย่างไรคุณไสวก็น่าได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า สามารถทำได้สามารถทำสำเร็จ และทำได้ดี คุณไสวมีวิธีบริหารของตนเองอย่างหนึ่งคือ ไปนอนตามหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์

เพิ่มจากข้อมูลที่ได้รับรายงานนับเป็นวิธีบริหารที่แปลกและไม่ค่อยเหมือนใครและได้ผลดี ” พล.เอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ กล่าวถึงไว้ในหนังสือชีวิตและงานของนายไสว พรหมณี

แนวความคิดที่มองคุณค่าของประชาสงเคราะห์อันสูงและเห็นว่ามี ความสำคัญยิ่งกว่าอธิบดี เพราะอยู่ใกล้กับราษฎร และต้องหาคนที่ดีที่สุดในยุคตรงนั้น เป็นการมองไกลจากพื้น ประสบการณ์จริงของอธิบดี คนที่ 18 ที่เสนอออกมาเมื่อปี 2536 ถ้าได้สานความคิดให้เป็นผลได้จริงในปี 2540 เมื่อรัฐบาลประกาศเค้าโครงแผนแม่บทการ ปฏิรูประบบราชการ อะไรจะเกิดกับกรมประชาสงเคราะห์และประชาชน ถ้าไม่ใช่ความสำเร็จและความ “ชื่นใจ” ที่ประชาชนและรัฐบาลที่มาจากประชาชนจะได้รับ

๑. แนวความคิดและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับประชาสงเคราะห์จังหวัด

แนวความคิดที่ให้ประชาสงเคราะห์จังหวัดมองคนมองกว้างออกไปให้คลุม งานสวัสดิการสังคม และเป็นแกนนำงานสวัสดิการสังคม คุณไสว ศึกษาคนศึกษาระบบ การบริหาร ศึกษาแนวคิดของงานสวัสดิการสังคม และบอกคนกรมประชาสงเคราะห์ว่า “ขอฝากแนวความคิดไว้ แต่อย่าเพิ่งเห็นด้วยกับผม”

เป้าหมายของประชาสงเคราะห์เป็นใคร เมื่อคุณไสวเข้ามาในระยะแรก เขาตั้งคำถามนี้กับผู้อำนวยการกองและรองอธิบดีกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน คำตอบตรงกันคือ คนพิการ คนชรา เด็กถูกทอดทิ้ง ขอดาน เป็นต้น

คุณไสว จึงเริ่มถ่ายทอดกรอบแนวความคิดด้านสวัสดิการสังคม และบอก ประชาสงเคราะห์จังหวัดให้มีมุมมองกว้างขึ้น และคุณไสว ลงทุนอย่างทุ่มเท สร้างตัวชีวิตผู้ ด้อยโอกาสขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือตรวจตราเข้าไปทุกครัวเรือนทุกหมู่บ้าน ค้นหาลูกค้าตัว จริงของประชาสงเคราะห์จังหวัดออกมาให้ได้

ความเป็นนักบริหารหรือนักปกครองก็แล้วแต่ คุณไสว ให้ความสำคัญกับข้อมูล ที่ถูกต้องที่จะนำมาใช้กำหนดนโยบายและแผนงานทำนองเดียวกับที่อธิบดี คนที่ 15 ซึ่งมาจากนักปกครองเช่นกัน นายประมุข จันทรจางง ตัดสินใจให้สำรวจนับจำนวนประชากร ชาวเขาใหม่ เมื่อปี 2528

การกำหนดตัวชีวิตผู้ด้อยโอกาส และเดินสำรวจข้อมูลระดับครัวเรือนทั่วประเทศสร้างความสนใจให้กับวงการที่ทำงานด้านสวัสดิการสังคม และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพราะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เน้นการแก้ปัญหาสังคม และไม่มีหน่วยงานใดมีข้อมูลผู้ด้อยโอกาสระดับครัวเรือนในมือเลย นอกจากกรมประชาสงเคราะห์

4. แนวความคิดและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับงานนิคมสร้างตนเอง

คนที่ทำงานนิคมสร้างตนเองและศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ถูกมองจากนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ มองเป็นคนละกลุ่มกันกับเขา ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ถึงเวลาของอธิบดีคนที่ 18 กลับชี้ให้นิคมสร้างตนเองเป็นสถานสงเคราะห์เปิด ผู้ปกครองนิคมต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกนิคมให้อยู่ดีมีสุข ยิ่งกว่าคนนอกเขตนิคม และครอบครัวผู้ด้อยโอกาสต้องได้รับการเอาใจใส่อยู่ในหมู่บ้านไม่ใช่ส่งไปอยู่สถานสงเคราะห์

ผู้ปกครองนิคม ส่วนใหญ่คุ้นกับการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ซึ่งในแนวความคิดที่มุ่งงานสวัสดิการสังคม นับเป็นเพียง 1 ใน 7 กิจกรรม ทางด้านสวัสดิการสังคม ในยุคของอธิบดีไสว แนวความคิดของผู้ปกครองนิคมต้องกว้างกว่านั้น

5. แนวความคิดและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับงานด้านชาวเขา

แนวความคิดเรื่อง “คนกับป่าอยู่กันได้” เป็นแนวความคิดที่ฝ่ายอนุรักษ์ และกลุ่มคนทำงานป่าไม้ คัดค้านมาทุกยุคทุกสมัย กระทั่งรัฐบาลเองในเดือน เมษายน 2540 ได้ประกาศแนวคิดที่ให้คนอยู่กับป่า จากการประชุม ครม. วิทยาที่จังหวัดนครราชสีมา ทำให้กระแสความกดดันของผู้ยากไร้ชาติที่คืนทำกิน ลดความรุนแรงลงไปได้ระดับหนึ่ง

แนวความคิดเรื่อง “คนกับป่าอยู่กันได้” ของอธิบดีกรมประชา สงเคราะห์ คนที่ 18 ทำให้การทำงานในป่าของข้าราชการกองสงเคราะห์ชาวเขา มีความ มั่นคงยิ่งขึ้นกว่าสมัยใด และการที่อธิบดีออกมาชี้ทิศทางที่ชัดเจน และยืนอยู่ข้างหน้าทำให้ การประสานงานกับกระทรวงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบนที่สูง ราบรื่นโดยอัตโนมัติ

6. แนวความคิดและยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาโสเภณี

นายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ประกาศมาตรการปลอดโสเภณีเด็ก และ เอาจริงเอาจังกับการแก้ไขปัญหาโสเภณี ดังนั้นการรณรงค์ด้านการค้าประเวณีในยุคอธิบดี คนที่ 18 จึงเข้มข้นกว่ายุคสมัยใด

อธิบดีไสว ใช้วิธีการทางสังคมสงเคราะห์ เรียกว่า “Social Action” มา แก้ไขปัญหาโสเภณี และการผลักดันการแก้กฎหมายปรามการค้าประเวณี ปี 2503 ให้มีบท ลงโทษผู้จัดหาและชายผู้ซื้อบริการ รวมไปถึงจนกระทั่งพ่อแม่ที่ขายลูกตนเองเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณี

การรณรงค์อย่างจริงจังให้สังคมถือเป็นภาระไม่ใช่ผลึกเป็นภาระของภาค ราชการอย่างเดียว คุณไสว ทำได้แนบเนียน โดยการตั้งเอาองค์กรมูลนิธิเอกชนเข้าเป็นแนว ร่วม และอธิบดีโทรศัพท์ตามงานนี้กับประชาสงเคราะห์จังหวัดที่มีสถิติจำนวนโสเภณีสูง

อย่างอุ้งโถม ทำให้ทุกส่วนของกรมเคลื่อนไหวอย่างกระฉับกระเฉง ตลอดเวลา นั่นเป็นยุทธวิธีการติดตามงานที่อริบดีใช้กับงานที่เห็นว่าเป็นเรื่องทั้งยากและสำคัญสูง

รัฐบาลให้การสนับสนุนคุณไสวเต็มที่ ดังนั้นจะเห็นว่าโครงการด้านการประชาสัมพันธ์ การอบรมความรู้แก่เยาวชนสตรีเพื่อป้องกันการถูกล่อลวง การสัมมนาผ่านสื่อมวลชนตามโครงการสาวเอยจะบอกให้ โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีในชนบท ได้รับงบประมาณทั้งจากงบกลางและงบปกติมาดำเนินการอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนในยุคสมัยใด

7. แนวความคิดและยุทธศาสตร์เชิงรุก กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

คุณไสวฯ มีชื่อเสียงมากจากโครงการโคราซพัฒนา ซึ่งยุทธศาสตร์ของโคราซพัฒนาคือ “คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน” สำหรับที่กรมประชาสงเคราะห์ คุณไสวฯรุกเข้าไปขยายความคิดและมุมมองของคนกรมประชาสงเคราะห์ ให้กว้างและครอบคลุมงานสวัสดิการสังคม และยังคงบอกคนกรมประชาสงเคราะห์ด้วยประโยคเดิมให้ไปค้นหา “คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน”

ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี เขียนถึงคุณไสวไว้ในหนังสือ “ที่ระลึกอายุครบ 60 ปี ท่านปลัด ไสว พรหมณี” ไว้ว่า “ลักษณะที่เด่นของปลัดไสว คือ ความมีวิญญูณแห่งการทำงานเพื่อสังคมข้าราชการมักทำงานไปเรื่อย ๆ ขาดความกระตือรือร้น ขาดความคิดริเริ่ม และขาดความสนุกในงานที่ทำ หรือเรียกว่าขาดความมีวิญญูณแห่งการทำงานเพื่อสังคม สิ่งนี้ทำให้ระบบราชการประสบวิกฤตการณ์ทั่วโลก สถาบันทางสังคมกำลังเป็น “โรคอ่อนล้าเชิงสถาบัน” (Institutional Fatigue) ทั่วไป และมนุษยชาติกำลังแกว่งมาจนถึงจุดที่จะต่อไปไม่ได้ในแบบเดิมแล้ว หนทางที่มนุษย์จะฟื้นฟูบูรณะกำลังแห่งความเป็นมนุษย์ขึ้นมาใหม่ก็คือ การรวมตัวกันทำเพื่อเพื่อนมนุษย์หรือมีวิญญูณแห่งการทำงานเพื่อสังคมอย่างปลัดไสวนี้แหละ”

คุณไสวฯ เป็นอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ที่น่าเห็นใจน้อยแทน เพราะการปลูกถ่ายสิ่งที่คุณไสวฯ ซึมซับถึงความทุกข์ยากของชาวบ้าน ให้ข้าราชการทุกระดับในกรมประชาสัมพันธ์รู้สึก และเข้าไปยืนอยู่กับชาวบ้านเช่นเดียวกับท่าน นำความคิดให้ทวนกระแสเอียงปลาเป็น เข้าไปหาชาวบ้าน เป็นเรื่องยาก

อธิบดีไสว พราหมณี ยังคงใช้ยุทธวิธีการถ่ายทอดวิธีเดิม คือ การเข้าไปนอนในหมู่บ้านกับชาวบ้าน เหมือนที่เคยทำมาในอดีต หลวงพ่อคุณ ปรีศุทโร แห่งวัดบ้านไร่ บอกว่า “คุณก็ว่ามันเป็นคนดี เอาการเอางานดี บางครั้งบางคราว มันก็ออกไปเยี่ยมประชาชนตามหมู่บ้านต่าง ๆ ไปนอนแรมคืนแรมค้างมันก็ไป มันอยากรู้ว่าพี่น้องชาวไทยในจังหวัดนครราชสีมา บ้านไหนเป็นที่แร้นแค้นมันเที่ยวสอดส่องดูแล” และยุทธวิธีนี้ยังคงได้ผลกับการนำข้าราชการที่กรมประชาสัมพันธ์

คำว่ายุทธศาสตร์เชิงรุก ไม่ใช่คุณไสวฯ เท่านั้นที่นำมาใช้ ผู้บริหารหลายท่านก็นำมาใช้ใช้อย่าง อนันต์ อนันตกุลก็พูดถึงเรื่องนี้ไว้ “ในปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อน กระแสความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายมีส่วนกดดัน... จะเห็นว่าประชาชนเริ่มมีความรู้สึกว่าจะต้องมามีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ไม่จำเป็นจะต้องผ่านระบบของผู้แทนแต่เพียงอย่างเดียว อาจจะมีส่วนร่วมผ่านองค์กรเอกชน NGO ทั้งหลายได้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะบีบบังคับให้คณะรัฐมนตรีจะต้องล้างระบบการตัดสินใจ หรือวางระบบบริหารงานเพื่อให้การแก้ไขปัญหาคือเป็นในเชิงรุก รวดเร็ว และเป็นผู้ริเริ่มในการแก้ไขปัญหาก่อน”

ความหมายของการแก้ไขปัญหาคือเชิงรุก ที่ทั้งคุณไสวฯ และคุณอนันต์ พูดตรงกันคือ เร็ว และเป็นผู้ริเริ่มในการแก้ไขปัญหาคือ

8. แนวความคิดเกี่ยวกับกรมประชาสงเคราะห์ในกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

อธิบดีคนที่ 18 เข้าใจการเปลี่ยนแปลงเสมอ จึงจับประเด็นให้ข้าราชการทำใจให้แยกออกมาจากกระทรวงมหาดไทยให้ได้ และให้มองภาพแรงงานและสวัสดิการสังคม ให้สอดคล้องกันเป็นขบวนการ เป็นภาพเดียวกัน

ประวัติแนวความคิดเรื่องนี้มีที่มาจากขั้นเตรียมการก่อน พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2536 จะเข้าสู่การพิจารณาของสภาวาระสุดท้าย ท้ายของกระทรวงมหาดไทยจะแบ่งกรมประชาสงเคราะห์เป็นสองส่วน ในบางส่วนที่เกี่ยวกับงานพัฒนานิคมและส่งเสริมอาชีพ งานพัฒนาชาวเขา และงานรักษาความมั่นคงภายในให้คงไว้ ให้งานด้านสวัสดิการสงเคราะห์ ไปอยู่กับกระทรวงใหม่ ปฏิริยาของข้าราชการทุกระดับเกิดขึ้นทันที และประเด็นที่กรมเรียกร้องคือสังกัดอยู่ในมหาดไทยทั้งกรม หรือไม่เช่นนั้นก็ไปทั้งกรม

เมื่ออธิบดี คนที่ 18 เป็นปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม แนวความคิดและยุทธศาสตร์ที่วางไว้ที่กรมประชาสงเคราะห์ จึงดำเนินต่อ และบางส่วนคุณไสวฯ ได้นำมาใช้กับการบริหารกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมด้วย

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปแนวความคิดและยุทธศาสตร์ในการทำงานของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ คนที่ 18
ในห้วงปีงบประมาณ 2536

อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ คนที่ 18 ได้บริหารงานโดยนำแนวคิด “สวัสดิการสังคมเชิงรุก” มาใช้ในการจัดบริการของโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น โครงการจัดทำตัวชี้วัดผู้ด้อยโอกาสในสังคม โครงการสถานสงเคราะห์ระบบเปิด โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในชนบท โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้รับการสงเคราะห์ทั้งในและนอกสถานสงเคราะห์ โครงการรณรงค์ในการต่อต้านการค้าประเวณี เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่นำมาใช้ คือ พยายามสร้างจิตสำนึกแก่ข้าราชการในฐานะผู้ให้บริการให้ทำงานเพื่อรับใช้ประชาชนอย่างเหมาะสม และยังริเริ่มให้ข้าราชการระดับสูงของกรมฯ ติดตามรับฟังปัญหาของประชาชนในชนบทอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังเห็นความสำคัญของ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคม” ตัวอย่างเช่น การจัดตั้ง “ศูนย์สวัสดิการสังคมประจำหมู่บ้าน” สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการดูแลสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของชุมชนด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่ของราชการเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนอำนวยความสะดวกเพื่อให้กิจกรรมของศูนย์สวัสดิการสังคมประจำหมู่บ้าน ดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขนิษฐา เทวินทรภักดี ได้เขียนในนามสมาคมนักศึกษาเก่าสังคม ถึง นายไสว พรหมณี อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ คนที่ 18 ในคราวเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการพิจารณาให้ปริญญากิตติมศักดิ์ ประจำปีการศึกษา 2536 ไว้ว่า

นายไสว พราหมณี เป็นผู้ที่ปฏิเสธรูปลักษณ์เก่า ๆ ของข้าราชการที่ท่าน เป็น “เจ้าขุนมูลนาย” แต่จะเน้น “การสร้างจิตสำนึกในฐานะผู้ให้บริการที่มุ่งการรับใช้ ประชาชน” โครงการต่าง ๆ ที่ นายไสว พราหมณี ริเริ่มแต่ครั้งเป็นผู้บริหารในสายงาน กรมการปกครอง กรมประชาสงเคราะห์ และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ส่วน ดำเนินการด้วยพื้นฐานความคิดที่ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของ ประชาชน สื่อมวลชนมักจะเผยแพร่ภาพของ นายไสว ในอิริยาบทที่ใกล้ชิดกับประชาชน ยิ่งไปกว่านั้น การค้างแรมอยู่ในหมู่บ้านชนบทเพื่อพูดคุยใกล้ชิดกับประชาชนดูเหมือนจะ เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของ นายไสว พราหมณี แม้มาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมประชา สงเคราะห์ ก็ยังริเริ่มให้ข้าราชการระดับสูงของกรมเข้าไปรับฟังปัญหาของประชาชนชนบท อย่างใกล้ชิด

ปรัชญาการบริหารงานของ นายไสว พราหมณี มีหลักการสำคัญ สาม ประการ คือ (ก) ต้องเป็นแบบสากล (ข) ต้องกระจายอำนาจ (ค) เอกชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในด้านการบริหารงาน นายไสว พราหมณี เป็นผู้มีสายตาวไกล มีแนวความคิดที่ทันสมัยและนำไปปฏิบัติได้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากรายงานประจำปีของกรมประชาสงเคราะห์ ปี 2536, 2537 และ 2538 จะ เห็นงบประมาณรวมเพิ่มขึ้นจาก 2,071 ล้านบาท เป็น 2,452 ล้านบาท และ 3,008 ล้านบาท ซึ่งอาจ ไม่บ่งบอกการเปลี่ยนแปลงของแนวความคิด และยุทธศาสตร์ของอธิบดีกรมประชา สงเคราะห์ ซึ่งปรับเปลี่ยนในห้วงนั้น 3 ท่าน แม้จะดูลงไปแต่ละแผนงาน อัตราเพิ่มแต่ละ แผนงานก็คงที่ ไม่อาจชี้ความเปลี่ยนแปลง

รายงานประจำปี 2536 ไม่ได้บอกอะไรชี้ชัดว่า สิ่งที่อธิบดีคิดและทำเป็นอะไรบ้าง แต่ตัวเลขจำนวนครั้งของการฝึกอบรมสัมมนาสำคัญ ๆ ในปี 2536 สูงมาก กล่าวคือเมื่อเปรียบเทียบจะเห็น ดังนี้

หลักสูตร	ปีงบประมาณ 2536	ปีงบประมาณ 2537	ปีงบประมาณ 2538
ด้านบริหาร	16 โครงการ 19 ครั้ง	7 โครงการ 28 ครั้ง	6 โครงการ 8 ครั้ง
ด้านทั่วไป	3 โครงการ 12 ครั้ง	3 โครงการ 7 ครั้ง	3 โครงการ 4 รุ่น
เฉพาะตำแหน่ง	6 โครงการ 6 ครั้ง	2 โครงการ 2 ครั้ง	7 โครงการ 14 รุ่น

อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ใช้เวลากับการปรับทัศนคติข้าราชการอย่างทุ่มเท และผลงานจะปรากฏในปี 2537 และ 2538 ในลักษณะเป็นโครงการที่เป็นผลสืบเนื่องจากการทำงานหนักในปี 2536 เช่น โครงการส่งเสริมสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือนทั่วประเทศ “ครอบครัวผาสุก” โครงการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในชนบท โครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชน และโครงการรณรงค์ด้านการค้าประเวณี เป็นต้น

และจะเห็นว่าอธิบดี คนที่ 19 รับแนวต่อจากคนที่ 18 และให้ความสำคัญกับการสัมมนาด้านบริหารไม่น้อยเช่นเดียวกับในปี 2538 โครงการสำคัญ ๆ หลายโครงการยังคงดำเนินอยู่ แต่จะพบว่าโครงการด้านสวัสดิการสังคมอีก หลายโครงการได้รับการเสนอเข้ามาในรายงานประจำปีนั้นอาจแสดงแนวความคิดของอธิบดีในปี 2538 และผลพวงของการริเริ่มของอธิบดี คนที่ 19 เริ่มปรากฏผลเป็นรูปธรรมขึ้นมาด้วยก็ได้

สิ่งที่ปรากฏเช่นนี้ เป็นสังขธรรม เป็นธรรมชาติที่ไม่คงที่แต่ถามว่าประชาชน
ได้หรือเสียมากหรือน้อย สิ่งเหล่านี้วัดยาก อิทธิพลภายนอกก็มีส่วนในห้วงเวลาดังกล่าว
รัฐมนตรีกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมก็เปลี่ยนไป 3 คน เช่นกัน รัฐบาลเปลี่ยนไป
อีก 2 รัฐบาล

การปลูกความคิดเข้าไปในตัวคนตามยุทธศาสตร์ของอริบตี คนที่ 18 ของ
กรมประชา-สงเคราะห์ อาจเห็นดอกผลช้าหรืออาจเห็นบ้างไม่เห็นบ้าง เหมือนโครงการ
ปลูกป่าซึ่งส่วนใหญ่จะคึกคักเข้มข้นระยะหนึ่ง เมื่อขาดการบำรุงรักษาก็ไม่ค่อยได้ผล คน
กรมประชาสงเคราะห์หมั่นกว่าคนด้รับแนวคิดของอริบตี คนที่ 18 ไปได้สัก 10 คน ไม่
ต้องมาก ผู้เขียนยังเชื่อว่าเปลี่ยนพลิกงานสวัสดิการสังคมได้ เพราะสิ่งที่ท่านอริบตีฝากไว้
เป็นแก่นวิชาสวัสดิการสังคมที่ทรงแล้วด้วยประสบการณ์ แต่ที่ให้อัตราส่วนความงอกทาง
ความคิดเพียงร้อยละ 0.1 เพราะท่านอริบตีให้สัมภาษณ์ก่อนเกษียณราชการไว้ครั้งหนึ่ง
ความว่า

“ผมไม่มีหลักอะไรเลย ง่าย ! แต่ผมเป็นคนตรงเวลาเท่านั้นเอง เรียบง่าย
งานคืองาน เล่นคือเล่น ถ้าป็นงานก็ขี้อริยเลย แต่ถ้าเล่นก็เลิกเรื่องงาน ผมก็ไม่มีปรัชญา
อะไรเป็นพิเศษ เป็นตัวของตัวเอง และถ้าไม่พอใจก็คำ ถ้าพอใจก็ชมกันเลย อันนี้เป็น
ลักษณะพิเศษซึ่งก่อศัตรูอย่างง่ายตาย”

แนวความคิดและยุทธศาสตร์ของท่านหลายคนรับได้แต่วิธีการของท่าน
หลายคนคิดอย่างที่ท่านให้สัมภาษณ์ไว้ข้างบนนั้น

บรรณานุกรม

- กองวิชาการ กรมประชาสงเคราะห์. นิตยสารการประชาสงเคราะห์ ปีที่ 83 ฉบับที่ 5
กันยายน - ตุลาคม 2533, บริษัทเขตโล่การพิมพ์ (1988) จำกัด, กรุงเทพฯ,
พ.ศ. 2533.
-
- . นิตยสารประชาสงเคราะห์ ปีที่ 85 ฉบับที่ 5 กันยายน
- ตุลาคม 2535, บริษัทเขตโล่การพิมพ์ (1988) จำกัด, กรุงเทพฯ พ.ศ. 2533.
-
- . นิตยสารประชาสงเคราะห์ ปีที่ 89 ฉบับที่ 5 กันยายน
- ตุลาคม 2539, บริษัทเขตโล่การพิมพ์ (1988) จำกัด, กรุงเทพฯ พ.ศ. 2539.
-
- . รายงานประจำปี 2536 กรมประชาสงเคราะห์,
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, พ.ศ. 2537.
-
- . รายงานประจำปี กรมประชาสงเคราะห์ 2537,
โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, กรุงเทพฯ, พ.ศ. 2538.
-
- . รายงานประจำปี กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวง
แรงงานและสวัสดิการสังคม 2538, บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด,
กรุงเทพฯ, พ.ศ. 2539.
- จำลอง ศรีประสาธน์. ชีวิตและงาน ไสว พรหมณี, โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ,
พ.ศ. 2538.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. ชีวิตและงาน ไสว พรหมณี, โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ,
พ.ศ. 2538.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ . สังคมสงเคราะห์ศาสตร์คุณฐิปัญญาภิวัตน์ศักดิ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, พ.ศ. 2536.
- มติชน . คำโครงการปฏิรูปแผ่นดิน "จิว" กตปุณรีระบบราชการ, หนังสือพิมพ์มติชน
รายวัน วันพฤหัสบดีที่ 17 เมษายน 2540 ปีที่ 20 ฉบับที่ 6979.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี . พัฒนาการของระบบการตรวจราชการในประเทศไทย
และการตรวจราชการระดับสำนักนายกรัฐมนตรี, ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์,
กรุงเทพฯ, พ.ศ. 2540.